

iedereen met zijn eigen voorkeur komt. Daarin prevaleert het ego van de criticus teveel. Een beetje bescheidenheid siert ons allen.'

Paul Binnerts: 'Ik ben erg tegen dit voorstel. Over alles moet gepraat kunnen worden, iedere voorstelling is nominabel. Ik vind het jammer dat je over een deel van het aanbod de discussie kwijt bent. Bovendien: het selecteren van iedere voorstelling is een bijdrage aan het artistieke debat. Het debat wordt gevoerd, door voorstellingen met elkaar te vergelijken. Het Theaterfestival is geen prestige-festival. Het is een werk-festival.'

Trends zetten of trends volgen?

Is dat wel zo? Volgens ons is het publieke debat tussen theatermakers de achilleshiel van het Theaterfestival. Dat debat vindt namelijk niet of nauwelijks plaats.

Paul Binnerts: 'Dat is waar. Er is herhaalde malen geprobeerd om makers bij elkaar te krijgen om over de geselecteerde voorstellingen te spreken. Maar het lukt gewoon niet.'

Johan Thielemans: 'Ik betreur het zeer dat het niet lukt om pakweg Tanghe, Rijnders, Pauwels, Cassiers, Van Hove en Ritsema om één tafel te krijgen, teneinde over theater te discussiëren. Het is ook een technisch probleem: iedereen is aan het repeteren voor de openingsvoorstelling van het seizoen.'

Arthur Sonnen: 'Het debat neemt wel toe, er is sprake van een stijgende lijn. Het heeft ook tijd nodig.'

Arthur Sonnen bakende zojuist het gebied af waarin het Theaterfestival zijn produkties zoekt: niet de harde avantgarde, niet wat zich al binnen een traditie bewezen heeft, juist het gebied daartussen. Is het zo dat het Theaterfestival in dat gebied trends zét of trends volgt, of allebei een beetje?

Johan Thielemans: 'De jury vernieuwt iedere drie jaar. Dat is een factor van belang: je kunt spreken over perioden met zeer persoonsgebonden accenten. Ik weet niet of we als jury een trend zetten. We "spreken cultuur" om het deftig te zeggen. Ik weet wel dat één soort toneel op dit moment heel hoog scoort: een auteur die grondig is her-lezen. Tennessee Williams zoals we hem nog nooit gezien hebben. Wat niet scoort is: Tennessee Williams volgens het boekje. Maar dat her-lezen, dat fris lezen, het opnieuw lezen, het verrassend lezen van auteurs – dat is misschien wel de verborgen ideologie onder de jury-discussie. Wat we in het Nederlandse taalgebied niet kennen is de totaal klassieke enscenering die zó perfect is, dat hij op het

festival móét. Ik zie die voorstellingen wel in het buitenland, maar niet hier. *Richard III* door Rijnders was weliswaar zeer klassiek, maar belangwekkend door het refereren aan de retorica. Maar die totaal klassieke en perfecte ensceneringen, die zie ik in Nederland en Vlaanderen nog niet. Misschien staan ze eraan te komen.'

Arthur Sonnen: 'Daarvoor moet je bij een man als Peter Stein zijn, de regisseur van Tsjechov's *Drie zusters*, en het derde bedrijf van *De kersentuin*. Stein is in de voorbereidingen zodanig in zijn leermeester Stanislavski gaan "wonen" dat hij Stanislavski wérd. Maar toen gaf hij een draai aan zijn werk, en hij oversteeg in zijn enscenering van Tsjechov de meester. Het was – om het in renaissance-terminen te zeggen – niet meer *imitatio* maar *emulatio*, overtreffing. Het soort overtreffen van een klassieke traditie zoals Stein dat kan, kennen we in Nederland en Vlaanderen inderdaad (nog) niet.'

Om eens aan een andere traditie te refereren: Willem Nijholt in een 'well made' Noël Coward komt er niet in. Een Ayckbourn in de regio van Gijs de Lange wel.

Paul Binnerts: 'Die Ayckbourn van Toneelgroep Amsterdam was een mooi voorbeeld van een "afgestofte", scherp op de inhoud teruggebrachte komedie, zoals Sardou en de vroege komedieschrijvers van de *pièces bien faites* het hebben bedoeld. Met een *bite* erin, die er in de traditie van de Nederlandstalige komedie juist is uitgehaald. Vooral in hoe ze worden gemaakt.'

Arthur Sonnen: 'En die Ayckbourn van Gijs de Lange, die had Joop van den Ende nooit durven uitbrengen.'

Er is wel eens voorgesteld om per seizoen een thema te kiezen, en daar de selectie op af te stemmen. Het kan een ambachtelijk thema zijn, maar ook een maatschappelijk thema. Zouden jullie daar wat voor voelen?

Johan Thielemans: 'De seizoenen dicteren je dat. Je kunt niet vooraf zeggen: we zoeken het politieke theater van de jaren negentig. Voorstellingen bemoeien zich altijd achteraf met elkaar.'

Paul Binnerts: 'Als je vooraf een thema stelt, heb je vooraf ook criteria. Dan ga je kijken op grond van pre-posities, voorgevormde ideeën. Daar moet dan ook een soort consensus over bestaan. Ik ben daar tegen. Je moet voorstellingen proberen te beoordelen op grond van maatstaven die ze zelf aandragen.'

Op scherp staan

Jullie selecteren wel, maar of je ook krijgt wat je geselecteerd hebt, weet je van te voren niet. Voorbeeld: een flink deel van Dirk Tanghe's Virginia Woolf -enscenering, die jullie hebben geselecteerd, scharnierde op de intimiteit van de locatie. Nu verhuist hij naar het circuit van de grote zalen. Krijgen jullie daar geen nachtmerries van?

Johan Thielemans: 'Ik zou zoveel liever een filmfestival organiseren. Dan is de film die ik gezien heb, ook gegarandeerd de film die ik daar toon. We hebben ooit een voorstelling geselecteerd, die voor het festival een nieuw einde kreeg. Daar kregen we dus iets wat wij niet geselecteerd hadden. Dan sta je als jury machteloos. Ik ben wel bang voor die Tanghe-enscenering. De selectie is onder meer sterk gebaseerd geweest op het acteren van Peter de Graef. Maar dat was zeker en vast sterk beïnvloed door het kleine aantal meters tussen mij en Peter de Graef. Hoe zal dat nu gaan in De Vooruit of in de schouwburg? Ik weet het niet. Toneel is levende materie. Alle gezelschappen nemen de geselecteerde voorstellingen in relatief korte tijd op. En dan moet je maar hopen dat hij op scherp staat. Zoals jij hem gezien en geselecteerd hebt. Veel negatieve reacties op het festival komen door voorstellingen die níet op scherp staan. Soms ga ik zelf opnieuw kijken en reageer dan geschokt: wat ik nú zie, hoort niet op dit festival. Dat was bijvoorbeeld bij *Wilde Lea* van de Blauwe Maandag Compagnie aan de hand.'

Arthur Sonnen: 'Het omgekeerde komt ook voor. Bij *Bakeliet* en *Ballet* van Toneelgroep Amsterdam bijvoorbeeld. Die waren op het festival nog scherper geworden.'

We moeten het nog even hebben over een opmerkelijk verschil tussen het Theaterfestival in Berlijn en dit Theaterfestival. En dat is die vreemde bier-prijs, die dit seizoen geen bier-prijs meer is. Waarom dat competitie-element? Waarom die prijs? En waarom die vreemde erejury, met buitenstaanders?

Arthur Sonnen: 'Er was geen enkele prijs voor het toneel. Daarom heb ik hem in het leven geroepen. Acteurs en actrices krijgen altijd beeldjes, en ringen. Nooit geld. Die prijs is een mooie mogelijkheid om een gezelschap geld te geven, waarmee ze een nieuwe produktie kunnen financieren. De prijs is overigens voor het grootste deel naar Vlaamse groepen gegaan.'

Paul Binnerts: 'Ik verdedig dat wedstrijd-element niet, want door die competitie gebeurt er precies wat we in de jury nu juist niet doen: de beste zoeken en de hoofdprijs